

Лук'яненко О.,
завідувач кафедри культурології, д. і. н., доц.,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка, м. Полтава (Україна)
ORCID iD: 0000-0002-6228-6695

ПРАВОСЛАВНІ ФЕЙКИ В ІДЕОЛОГІЇ «РУССКОГО МИРА»

За час неприхованої агресії проти України російська федерація продовжує використовувати багатий арсенал гібридних методів ведення війни. Серед них чільне місце займає містицизм та вплив через релігійне повсякдення віруючого населення. Відповідно рупором фейків виступає православна церква московського патріархату та афілійовані з нею структури [10].

Здебільшого канву для всіх подальших модифікацій «воєнного православ'я» створюють проповіді, звернення та слова очільника релігійної організації, патріарха Кирила (Гундяєва). Уже згодом на місцях в устах єпархіальних та приходських священнослужителів окремі сентенції, виголошені першоієрархом московської церкви, набувають часом неймовірно радикального звучання. З великим успіхом серед населення циркулюють «фейки-пророцтва», які покликані розхитати морально-психологічний стан суспільства.

Проповіді патріарха виступають здебільшого прикладом ідеологічного впливу. У них у суміші ідеології «руського міра» та московського православ'я присутні окремі елементи фейкових матеріалів, тому вважати їх прикладом фейкових повідомлень не слід. Проте «повноцінні» фейкові релігійні новини формуються саме з посиланням на окремі твердження першого єпископа РПЦ. Одним із яскравих прикладів є ідеологічна концепція «росії-миротворця», яку час від часу пропонує патріарх Кирило. Згідно з його проповідями, «так склалося, що ... [росія] практично ніколи не вела агресивних війн» [7]. Натомість атаки на навколишні народи тлумачаться як захист традиційних цінностей православної цивілізації. Уже в ході так званої в державі-агресорці «спеціальної воєнної операції» проти України ці тези лягали в основу проповідей ієреїв на місцях, а після – і частиною повсякденної свідомості пересічних громадян по обидва боки знівельованого війною російсько-українського кордону. Зразком розвінчання цієї концепції,

що глибинно проникла у свідомість віруючих, є численні кримінальні справи, порушені проти представників релігійних організацій. Як один із прикладів – історія священника N у селищі Письменному Синельниківського району на Запоріжчині, котрий заявляв прихожанам про правомірність вторгнення росії в Україну та лишав під дописами в соціальних мережах численні коментарі з виправдуванням окупації України [5].

Іншою ілюстрацією є сентенція про «канонічність Української православної церкви у єдності з московським патріархатом». Кирило (Гундяєв) періодично піднімає цю тему, загострюючи увагу слухачів проповідей на тому, що УПЦ страждає: «Ми з розумінням ставимося до того, що Блаженніший митрополит Онуфрій і єпископат повинні діяти сьогодні максимально мудро, щоб не ускладнювати життя свого віруючого народу. Ми до всього цього з розумінням ставимося, але ми молимося і про те, щоб ніякі тимчасові зовнішні перепони не зруйнували духовну єдиність нашого народу. І просим Господа, щоб духовні цінності, які створили наш благочестивий народ під покровительством єдиної російської православної церкви, і які вкорінені в душах і серцях людей, принесли свій плід стояння за єдність Церкви і за Божу правду» [8].

Саме ця концепція «стояння за єдність та правду» і стає основою для формування подальших ідеологічно спрямованих проти України новин. Їх легко підсичують коментарями вірян у спеціальних репортажах та оглядах: «Безбожникам, які прийшли до влади, іновірцям, іногородцям, якими керують іноземці, ми не віддадим свою святиню. Молимося, поки молимося. Святі угодники за нас моляться» [3].

Такий же агресивний медіа-продукт виробляють у тому числі й, здавалося б, професіонали – члени порталу «Спілка православних журналістів». На сторінках цього веб-видання періодично з'являються цикли публікацій, присвячених ідеї «гоніння на УПЦ» зі сторони сучасної української влади. Причому такий негативний імідж очільників держави формується не лише у внутрішньому інформаційному просторі, але й на міжнародній арені із залученням закордонних релігійних діячів. Для зразка наведемо бодай інтерв'ю митрополита Чорногорського і Приморського Іоаннікія. Журналістська корпорація продовжує коментувати події в Україні з позиції «антихристиянської активності» уряду: «Безбожна влада відбирає святиню Православ'я». Підкреслюється, що

ієрархи закордонної церкви моляться лише за «єдину канонічну церкву України», очолювану митрополитом Онуфрієм (Березовським): «Глава Черногорсько-Приморської Митрополії закликав віруючих до молитви «про Блаженнішого Предстоятеля Української Православної Церкви Митрополита Онуфрія, про всю його стражденну ієрархію та про їхній клір, які роками, й особливо в ці святі та великі дні, йдуть на Голгофу Христову і разом із Христом терплять приниження, наклеп і тиск» [2].

Для підсилення ефекту практикується гра на забобонності українців. Кращою ілюстрацією останніх місяців є таке-собі почорніння хрестів на Трапезному храмі Києво-Печерської Лаври начебто у зв'язку з початком богослужінь ПЦУ. Тут стикається реальність, закарбована на фотографіях, із фейковою інформацією. Таким чином справжнє фото, розтлумачене неправильно, опосередковано стає частиною фейк-ньюз. Відповідно коментарі вибудовуються з неприхованою агресією убик ПЦУ, де її очільника ніколи не називають не лише митрополитом, але й за чернечим ім'ям, демонстративно звертаючись лише за прізвиськом «Ієрарх УПЦ пов'язує це явище з «богослужінням» Думенка в Успенському соборі». Митрополита Епіфанія кличуть «великим» горе-українцем». до загального містичного образу псування додають уявлення про пророче мироточіння: «У цей час на розп'ятті, встановленому на могилі митрополита Володимира (Сабодана) біля Нижньої лаври, з'явилися краплі речовини, схожої на миро». Відбувається заміна понять: з'ясування цивільно-правових стосунків з інституцією «УПЦ» та кримінальних справ з колаборантами у рясх стає синонімічним «го-нінню на Христа»: «Мало було лиха в країні, так затіяли ще з Богом воювати. А війну з Богом ще ніхто не вигравав та й не виграє ніколи» [1].

Боротьба з таким видом фейкових новин доволі успішно проводиться різними засобами масової інформації (ТСН [6], Главред [4], Район in UA [9] тощо) з використанням висновків експертів (заступник генерального директора з наукової роботи Національного заповідника Києво-Печерська Лавра Костянтин Крайній), фотографій різних років та тлумаченням релігійних діячів (митрополит ПЦУ Євстратій Зоря). Проблема лишається лише у тому, що для частини населення України єдиним джерелом інформації, як не дивно, продовжує лишатися приходський ієрей, який часто трактує події у руслі ідеології «єдиної святої Русі», укорінюючи у головах фейкові новини.

Список використаних джерел

1. Бровко І. На Трапезному храмі Києво-Печерської лаври почорніли хрести. *Союз православних журналістів*. 13 березня 2023. URL : <https://spzh.news/ua/news/72357-na-trapeznomu-khrami-kijevo-pecherskoji-lavri-pochornili-khresti>
2. Константинова О. Церква у Чорногорії про Лавру: Безбожна влада відбирає святиню Православ'я. *Союз православних журналістів*. 30 березня 2023. URL : <https://spzh.news/ua/news/72824-tserkva-u-chornohoriji-pro-lavru-bezbozhna-vlada-vidbiraje-svjatinju-pravoslavja>
3. Лютіков О. «Якщо ми це заробили, ми отримуємо»: вірянку УПЦ МП виправдала розв'язану Росією війну, назвавши винною Україну. *Обозреватель*. 30 березня 2023. URL : <https://news.obozrevatel.com/ukr/society/yakscho-mi-tse-zarobili-mi-otrimuemo-viruyuchaupts-mp-vipravdala-rozvyazanu-rosieyu-vijnu-nazvavshi-vinnoyu-ukrainu-video.htm>
4. Підвисоцька А. Знак від Бога чи звичайне явище: чому на Лаврі почорніли хрести – відповідь священника. *Главред*. 15 березня 2023. URL : <https://glavred.net/ukraine/znak-ot-boga-ili-obychnoe-yavlenie-pochemu-na-lavre-pocherneli-kresty-otvet-svyashchennika-10456541.html>
5. Підгола Ю. На Дніпропетровщині судили священника УПЦ (МП), який виправдовував напад Росії на Україну: який вирок. *Суспільне. Новини*. 24 травня 2023 року. URL : <https://suspilne.media/485725-na-dnipropetrovsini-svasennika-akij-vipravdovuvav-napad-rosii-na-ukrainu-zasudili-do-pati-rokiv-vaznici/>
6. Серов І. У Лаврі на Трапезному храмі почорніли хрести: що сталося (фото). *ТСН*. 15 березня 2023. URL : <https://tsn.ua/exclusive/u-lavrina-trapeznomu-hrami-pochornili-hresti-scho-stalosya-foto-2285659.html>
7. *Слово Святейшого Патріарха Кирилла в Неділю 3-ю по Пасху після Литургии в главному храмі Вооруженных сил РФ Спасителя 08 мая 2022 года*. URL: <http://www.patriarchia.ru/db/text/5924172.html>
8. *Слово Святейшого Патріарха Кирилла в Неділю 6-ю по Пасху після Литургии в Храмі Христа Спасителя 29 мая 2022 года*. URL : <http://www.patriarchia.ru/db/text/5931598.html>

9. Фейк про потемнілі хрести на трапезному храмі Києво-Печерської лаври. *Район in UA*. 15 березня 2023. URL : <https://rayon.in.ua/news/583208-feyk-pro-potemnil-khresti-na-trapeznomu-khrami-kievo-pecherskoi-lavri>
10. Lukyanenko O. Manipulative Christianity: (Pseudo) Historical and Cultural Codes in the Concept of «Russian World». *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe*. 2023. Vol. 43. Iss. 2, P. 17-28.

Maistrenko Yu.,
Ph.D. in Political Sciences,
Associated Professor of International Relations department,
Odesa I. I. Mechnikov National University,
Odesa (Ukraine)
ORCID iD: 0000-0002-7306-756X

RHETORIC OF RIGHT-WING PARTIES IN EU COUNTRIES ABOUT MIGRATION PROBLEMS

The issue of migration in European countries has become very important in the last 15-20 years. This issue is especially relevant for the Mediterranean countries, since these countries act as the country of first arrival for migrants. The burden on social and state structures in these countries is much higher, since these countries are the first to meet migrants and all the negative consequences, especially of illegal migration, are most felt in these countries. Right-wing parties often use the problem of illegal migration in their rhetoric. To better understand this issue, France can be researched. Migrants are very important for French economic. During the 1940s, the country's economy required labour for mining and textile production, but despite the importance of foreign labour, the far right politics had (anti)-immigration position, sometimes, even xenophobic. Right-wing political parties in Western Europe tend to implement policies of protectionism of local culture and economy, and right parties have always associated this policy with the presence of immigrants who are considered to be able to disrupt economic stability and cultural homogeneity [4, p. 518].

National Front (FN) is right-wing party of France. The leader of this party was Jean Marie Le Pen, he demonstrated his (anti)-immigration posi-